

Puolueet eivät juuri valehtele ohjelmissaan

Turun yliopiston valtio-opin oppiaineen tutkimusryhmä tutki puolueiden valtakunnalliset ja turkulaiset kuntavaaliohjelmat. Tarkoituksena oli selvittää, pitävätkö ohjelmissa esitetyt väitteet paikkansa.

Yleisen käsityksen vastaisesti puolueet pysyivät pääosin totuudessa.

Puolueohjelmia syytetään usein ympäröivästä epäilystä ja siitä, ettei niissä ole selkeitä kannanottoja. Tätä selvittää tutkimusryhmä valtio-opin tutkimusryhmä analysoi puolueiden valtakunnalliset ja turkulaiset kuntavaaliohjelmat. Halusimme vastauksen muun muassa kysymykseen, onko puolueilla kantoja kuntien lakisääteistä ja vapaaehtoisista tehtävistä.

Kunnilla on yli 500 lakisääteistä tehtävää ja liuta vapaaehtoisia tehtäviä – muun muassa elinkeinoelämän edistäminen, vapaa kansalais toiminnan tukeminen, energiahuolto sekä kulttuuripalvelut: teatteri, orkesteri ja museot.

Kaikkilla puolueilla on kannanottoja vanhustenhuollosta, perusterveydenhuollosta, varhaiskasvatuksesta, perusopuksesta, kirjasto- ja tietopalveluista, nuorisotyöstä, liikuntapalveluista, kaa-voituksesta, rakennusten ja infran rakentamisesta, liikenne- ja vesihuollosta, sosiaalipalveluista sekä elinkeinoelämän edistämisestä, energiahuollosta ja kulttuurista.

Puolueiden ohjelmat kattavat hyvin kunnan toimialaan kuuluvat asiat. Reilusti yli puolet kuntien päätehtävistä tulevat ohjelmissa kommentoiduksi.

Puoluetuista yhdelläkään puolueella ei ole mitään sanottavaa.

Silmiinpistävä on myös verotusta koskevien kannanottojen vähäisyys. Useimmat puolueet vaikkevat verotuksesta. Yksikään puolue ei ilmoita kantaansa kunnallis- tai kiinteistöveron numeerisesti.

Ohjelmat kommentoivat kuitenkin reilusti yli puolta kuntien päätehtävistä.

Valtakunnallisissa ja turkulaisissa kuntavaaliohjelmissa on yhteensä 3450 lausetta, joista mielekkäitä faktantarkistuksen keinoin tarkistettavissa olevia on yhteensä 147 lausetta eli neljä prosenttia ohjelmien kaikista lauseista.

Analysimme ohjelmat soveltaen faktantarkistuksessa yleisesti käytettyä neliporataista luokittelua. Sen mukaan väitelauset ovat tosia, osittain tosia, osittain epätosia tai epätosia. Lisäksi jouduimme käyttämään vielä yhtä luokkaa, johon kuuluvat ne lauseet, joita ei nykyresurssein voida tarkistaa.

Esimerkiksi kristillisdemokraattien ohjelmassa väitetään: ”Nuorten alueelliset hyvinvointierot ovat kasvaneet palveluiden keskittämisen myötä.” Emme kuitenkaan vielä voi tietää, johtuvatko mahdolliset hyvinvointierot nimenomaisesti palveluiden keskittämisestä; asiasta ei ole tutkimuksia.

Puolueiden valtakunnallisissa ohjelmissa on yhteensä 96 faktaväitteen sisältävää lausetta tai sen osaa. Näistä väitteistä noin 76 prosenttia on joko kokonaan tai osittain totta. Puolueet siis pysyvät valtakunnan ohjelmiansa faktaväitteissä suurimmaksi osaksi hyvin totuudessa.

Noin 17 prosenttia väitteistä on osittain tai kokonaan epätosia.

Esimerkiksi Perussuomalaiset väittää, että ”Tyttöjen ja poikien vessat on säilytettävä kouluissa – se on ihmisoikeus”. Suomen perustuslain 2. luvussa on määritelty kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin perustuvat perusoikeudet. Näihin ei lukeudu mainintaa saniteettitilojen sukupuolisidonnaisuudesta.

Kristillisdemokraatit väittävät: ”Vuonna 2017 ammatillisen koulutuksen rahoitus on 310 miljoonaa euroa, eli 15 prosenttia pienempi kuin se oli vuonna 2013.” Väite on epätosi. Vuoden 2017 budjetissa ammatillisen koulutuksen määräraha on 767,4 miljoonaa ja 2013 määräraha oli pienempi eli 736,7 miljoonaa.

Seitsemän prosenttia väitteistä oli sellaisia, joiden tarkistaminen viranomais- tai tutkimuslähteistä ei nyt ollut mahdollista.

Turkulaiset vaaliohjelmat noudattavat valtakunnallista linjaa. 80 prosenttia tutkituista väitteistä on kokonaan tai osittain tosia. Mukaan tutkimukseen kelpuutettiin 51 turkulaisväitettä.

Kokonaan tai osittain epätosia väitteitä on noin 16 prosenttia. Se vastaa valtakunnallisten ohjelmien tasoa.

Turkulaisissa ohjelmissa on kuitenkin valtakunnallisiin ohjelmiin nähden sekä suhteellisesti että määrällisesti enemmän epätosia väitelauseita. Turkulaisissa ohjelmissa epätosia väitteitä on seitsemän ja valtakunnallisissa niitä on neljä, joten määrät ovat kaikkiaan varsin pienet.

Epätosi on esimerkiksi turkulaisten perussuomalaisten väite: ”Esimerkiksi teollisuuskaavoittaminen on liian tiukasti säädelty: pientä, punatiillistä ja yksikerroksista.” Mitään tällaisia sääntöjä ei ole.

Puolue väittää myös: ”Tehtyjen säästöjen takia palo- ja pelastusvoimien suorittajien ikärakenne on vinoutunut.” Ikärakenne ei ole vinoutunut, vaan pysynyt pitkään samanlaisena.

Paikalliset virheet voivat selittyä huolimattomuudella ja välinpitämättömyydellä. Paikallisosastoissa tuskin tehdään yhtä tarkkaa työtä kuin valtakunnallisissa puolueoimistoissa.

Lähes neljä prosenttia turkulaisten ohjelmien väitteistä osoittautui sellaisiksi, joiden tarkistaminen ei käytännön syistä nyt ollut mahdollista.

Valtakunnallisissa vaaliohjelmissa kokonaan tai osittain totuudessa pysyvät Sdp ja Kokoomus – näissä tosin tarkistettavien väitelauseiden määrä on pieni.

Vasemmistoliitto, Vihreät, Kristillisdemokraatit ja Keskusta pysyvät kokonaan tai osittain totuudessa muutamaa väitelausetta lukuun ottamatta. Rkp:n valtakunnallisissa vaaliohjelmissa ei ollut yhtään tarkistettavaa faktaväitettä.

Eniten hajontaa totuusarvojen jakoumassa on Perussuomalaisten ohjelmassa. Tämä voi kertoa esimerkiksi heikosta valmistelusta, kokemattomuudesta tai välinpitämättömyydestä. Perussuoma-

Faktantarkistus

Faktantarkistaja joutuu tekemään valintoja, mitä ottaa tarkastelukohteeseen. Tarkistuksessa ei tutkita aivan kaikkia väitelauseita. Ainakaan seuraavista lausetyypeistä ei voi tarkistuksen keinoin määrittää, ovatko ne totta:

Lauseet, jotka eivät viittaa olemassa oleviin asioihin. Esim. ”Ranskan nykyinen kuningas on kalju.”

Kysymyslauseet ja huudahdukset. **Tulevaisuutta** koskevat ennusteet sekä tavoitteita ja päämääriä koskevat lauseet.

Lauseet, jotka koskevat esteettisiä, moraalisia tai eettisiä arvoja.

Uskonasioita tai yliluonnollista koskevat väitteet.

Henkilökohtaiseen kokemukseen viittaavat lauseet, esim. ”vaalin tulos jännittää minua valtavasti.”

Itsestäänselvyydet: ”Hallitus valmistelee sote-uudistusta.”

laisten ohjelmassa on myös kärjistettyjä populistisia väitteitä.

Turkulaisissa ohjelmissa kokonaan tai osittain kaikissa väitteissään totuudessa pysyvät Vasemmistoliitto, Keskusta ja Kokoomus.

Sdp pysyi totuudessa yhtä väitettä lukuun ottamatta. Siinä puolue väittää, että ”Kokonaan maksutonta varhaiskasvatusta ei ole mahdollista toteuttaa pelkästään kaupungeissa ja kunnissa tehtävillä päätöksillä, vaan tavoitteen toteutuminen edellyttää kansallista päätöstä eduskunnassa”. Tästä voidaan kuitenkin aivan hyvin päättää kunnassa.

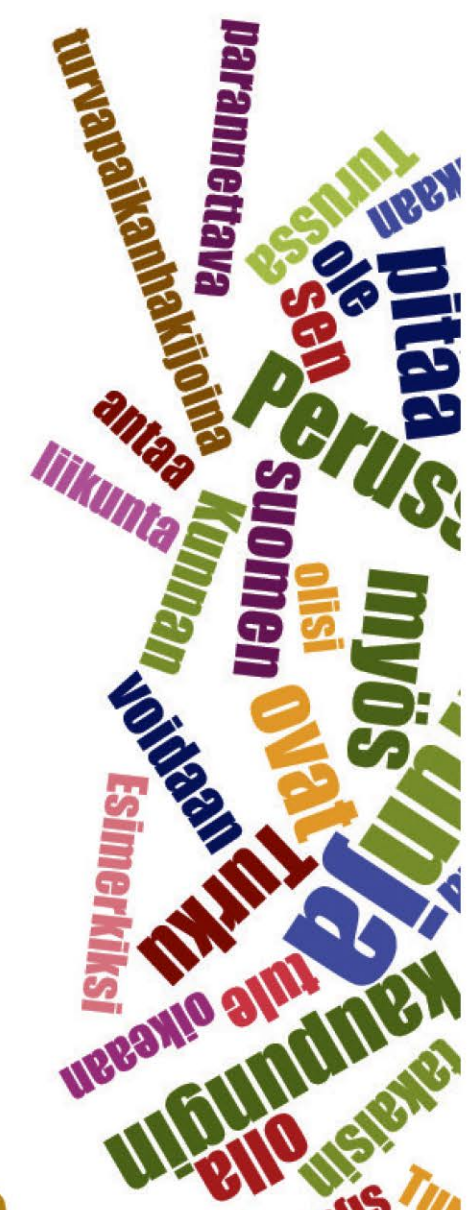
Kristillisdemokraatit ja Rkp esittivät kumpikin ohjelmassaan yhden toden ja yhden epätoden väitteen. Kristillisten väite ”Suomen väestönkasvu on laskevaa” ei pidä paikkaansa, vaan maan väestö painvastoin kasvaa.

Rkp puolestaan väittää ”Allt flera mär psykiskt dåligt” (Yhä useammat voivat henkisesti huonosti). Henkistä hyvinvointia on vaikea mitata, mutta tiedetään, että ainakin lääkitysmäärät ovat pienentyneet. Mikäli henkisen pahoinvoinnin määrää mitataan psykiatriakkeiden kulutuksella, väite ei pidä paikkaansa, sillä niiden käyttö on vähentynyt.

Perussuomalaisten väitteiden totuusarvojen hajonta oli turkulaisakin ohjelmassa muihin puolueisiin verrattuna suurta. Turun Vihreiden ohjelmassa ei ollut yhtään tarkistettavaa väitelausetta.

Kirjoittajat: Professori Matti Wiberg, projektitutkijat Sakari Nieminen ja Miira Raiskila sekä opiskelijat Usva Aarnivalke, Mira Keränen, Petriina Lemettinen ja Antti Salminen

→ Kirjoitus perustuu Faktat politiikka ja Faktat kuntapolitiikka tutkimushankkeisiin, joita rahoittavat Koneen säätiö ja Kunnallisen alan kehittämissäätiö.

Otteita Turun puolueiden kuntavaaliohjelmien sanapilvistä, joissa kuvataan, mitkä ovat ohjelmien 50 yleisintä sanaa. Vasemmalta ylhäältä vastapäivään: Vihreät, Sosialidemokraatit, Keskusta, Perussuomalaiset, Kokoomus.